

Torenavalk met muis (Foto: René Van Echelpoel)

Broedende roofvogels en uilen in eigen tuin

Vogels in alle soorten en maten wekten reeds van kindsbeen af mijn interesse. Vandaar dat we in onze tuin en ecologische plantenkwekerij voor veel biodiversiteit gezorgd hebben om zo veel mogelijk vogels naar onze tuin te lokken, het hele jaar door. Broedende roofvogels, aan de top van de voedsel-piramide, zijn het ultieme bewijs van ecologisch evenwicht in je tuin en omgeving.

Tekst Michel Geys

Het begon met de verluchttingsgaten op zolder, in de zijgevel van ons huis. Zij waren de ideale plaats om aan de binnenkant een kerkuilen-nestkast tegen te plaatsen. Onze verwachtingen waren hoog gespannen maar we hebben flink geduld moeten oefenen: geen enkele kerkuil had interesse in ons stekje. De bak werd wel een paar maal ingepalmd door kauwen en spreeuwen. Pas toen we braakballen van een ander uilennest in de kast legden kregen we in 2004 onze eerste jonge kerkuilen.

Muizen

Voedsel en vooral muizen zijn een doorslaggevende parameter om veel roofvogels in je tuin te krijgen. Vandaar dat ik aan de rand van onze kwekerij op het natste gedeelte van onze weide op een verhoogd bed (permacultuur) 60 x 4 m aardperen en zonnewortel geplant heb: een waar Walhalla voor muizen die dan op hun beurt weer een lekkernij zijn voor vele roofvogels. De muizen die anders in de winter zouden verdrinken zoeken hun toevlucht tot het verhoogde bed en de aardperen gruwen van natte grond en worden niet invasief.

Verrassende ringvondsten

Jonge vogels worden in onze tuin elk jaar geringd door mensen van de 'Kerkuilenwerkgroep Vlaanderen'. Zo wordt het bestand in onze regio in kaart gebracht en wij worden op de hoogte gehouden van locaties waar dode vogels teruggevonden worden. Dat geeft soms markante resultaten. Eén van onze jonge torenvalken werd ooit verkeersslachtoffer in Overijssel (220 km ver), 3 weken nadat hij bij ons geringd was. Onze nestkast voor kerkuilen huisvestte ooit een koppeltje Nederlandse inwijkelingen en een enkele keer wordt de

Kerkuil verlaat de zolder (Foto: Paul Helsen)

ringer verrast door een 'kraker' in een nestkast: een steenmarter neemt af en toe zijn intrek in nestkasten voor bosuilen.

Resultaten

Door de jaren heen hebben we reeds vele nesten jongen de wereld in kunnen sturen. Bosuilen die onverwachts broedden in een kauwenbak, ook torenvalken keren bijna jaarlijks

Verrassing: een steenmarter springt de kast uit (Foto: Paul Helsen)

terug naar één van onze appartementjes. Kerkuilen (niet vaak hetzelfde koppel) zijn er sinds 2004 jaarlijks. Eenmaal heb ik moeten bijvoeren toen één van de ouders verkeersslachtoffer geworden was op de nabij gelegen autobaan. Gelukkig ontdekten we dit tijdig. De jongen waren sterk ondervoed. Een alleenstaande vader- of moederuil kan onmogelijk voldoende voedsel aanvoeren om 6 hongerige kuikens groot te trekken. Elke avond, wanneer moeder uil op muizenjacht vertrok, legde ik dode eendagskuikens in de nestbak, een welkome surplus. Eén kuiken heeft het toen niet overleefd maar de 5 anderen zijn uitgevlogen. In 2014 kregen we voorlopig als enige jaar zowel jonge kerkuilen, torenvalken als bosuilen in onze tuin in een straal van 40 meter. Zeer merkwaardig dat die 3

TORENVALK:

Holenbroeder. Broedt van nature in kleine holtes, ook in gebouwen (zelfs in de stad). Vraagt geen gesloten nestkast met vlieggat maar een bak met aan de voorkant een volledig open vlak met onderaan een plankje van ongeveer 8 cm. Liefst op 4m hoogte en ZO gericht, maar vooral met uitzicht op open landschap, aan een bosrand of zelfs aan een paal die boven een struikmassief uitsteekt. Vangt zijn prooi uitsluitend op de grond. Eet vooral muizen en insecten. Legt 4 tot 8 eieren, broedt 30 dagen in mei tot juni, na 30 dagen vliegen de jongen uit.

Jonge torenvalken op rij (Foto: Luc Geys)

soorten de concurrentie van elkaar dulden op zo'n klein oppervlak! Onze tuin is het levende bewijs dat je niet hoeft te beschikken over een park of woud om meerdere soorten roofvogels een geschikte nestplaats te bezorgen. In 2015 hadden we torenvalken én jonge bosuilen, in 2016 bosuilen en kerkuilen en de laatste 2 jaar alleen kerkuilen.

Mogelijkheden scheppen

Alhoewel je het nestgedrag van de roofvogels niet volledig kan voorspellen, kun je de natuur toch een handje helpen en wat sturen in de richting van je eigen tuin. De roofvogels die het vlugst in woongebied broeden zijn kerkuil, bosuil, steenuil, torenvalk en sperwer. Elke soort stelt toch wel wat specifieke eisen waaraan je best voldoet om ze naar je tuin te lokken. Voor afmetingen en vormen van nestkasten kan je best je toevlucht nemen tot het internet. Ook plaatselijke natuurverenigingen kunnen adviseren. De kaders laten zien welke behoeften iedere soort heeft.

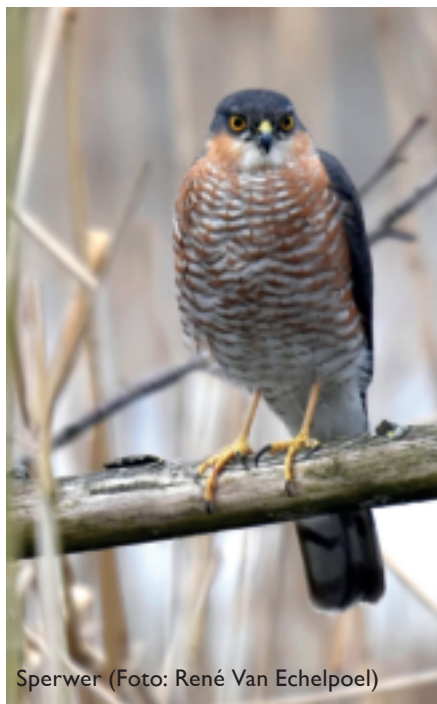
Tot slot

Wij genieten jaarlijks van de koppeltjes torenvalken die in onze tuin bidden en een prooi zoeken.

Telkens hopen we dat ze zich weer gaan settelen. Wanneer we 's nachts een bosuilmannetje horen roepen en er met een totaal ander geluid antwoord volgt van het vrouwtje, hopen we weer dat ze samen één van onze nestkasten uitzoeken. Wanneer we in de zomer weer meerdere nachten wakker gehouden worden door de jonge kerkuilen die blazen en krijsen als de ouders arriveren met een prooi, zijn we toch weer opgelucht als de jongen uiteindelijk uitvliegen en beslissen op eigen pootjes te staan. Na enkele

weken zijn we dit weer vergeten en hopen we dat we het volgende jaar weer jonge kerkuilen kunnen laten ringen. Nu nog een steenuiltje en een sperwer in de buurt en onze ultieme roofvogeldroom komt uit.

*Michel Geys is ecologisch tuinarchitect en heeft samen met zijn broer Luc een tuinaanlegbedrijf met een ecologische kwekerij van planten voor bijen, vlinders en vogels.
www.natuurtuinen.be*

Sperwer (Foto: René Van Echelpoel)

SPERWER:

Havikachtige die elk jaar opnieuw een nest bouwt. Vooral wanneer kleine vogeltjes in de winter schransen aan de voederplank komt hij met hoge snelheid laag over de grond aangevlogen om een nietsvermoedend beestje te verschalken. Het vrouwtje is beduidend groter dan het mannetje en eet duiven, lijsterachtigen en spreuwen, terwijl het mannetje gaat voor kleine zangvogels als mezen en vinken. Zelf moet de sperwer opletten dat hij niet verdwijnt in de maag van de havik. Broedt uitsluitend in naaldbossen, legt 3 tot 5 eieren, broedt ongeveer 33 dagen van april tot juni, de jongen vliegen uit na 4 weken.

BOSUIL:

Nachtdier. Broedt van nature in oude, holle bomen maar vermits die steeds minder beschikbaar zijn, neemt hij zijn toevlucht tot nestkasten in bosjes of struiken waar een enkele boom als uitkijkpost fungeert. Af en toe vindt men ze in een oud kraaien- of eksternest. Zij legt 2 tot 5 eieren en begint vrij vroeg te broeden (feb. tot mei) gedurende 30 dagen. Na weer een maand kruipen de jongen die nog niet kunnen vliegen, letterlijk uit het nest. Ze houden zich dan krampachtig vast aan de boomstam of scharrelen rond over de grond waar ze zelf prooi kunnen zijn voor andere predatoren zoals de oehoe die aan een voorzichtige comeback bezig is. Bosuilen maken zelf geen nest en verlangen hetzelfde bedje als de kerkuil. Op het menu staan muizen en ander kleine zoogdieren, amfibieën maar ook vogels en insecten.

Een nestkast in een boom op 4m hoogte met opening ZO-gericht kan in de stad of op het platteland succes hebben wanneer er een gevarieerd landschap van weide, struiken en hoge bomen in de buurt is.

Vertrekkende bosuil (Foto: Paul Helsen)

Steenuil (Foto: René Van Echelpoel)

STEENUIL:

De kleinste uit de uilenfamilie. Heeft gele ogen wat duidt op leven overdag. Zit meestal op weidepaaltjes of in een knotwilg in kleinschalig landbouwgebied. Jaagt op insecten, regenwormen, amfibieën, muizen en kleine vogels. Holenbroeder die bij gebrek aan oude knotwilgen, hoogstam fruitbomen, stapelhoutwallen of schuurtjes tevreden is met speciale langwerpige nestkasten op 2 à 3 m hoogte geplaatst op een tak om op te landen. Broedt april-mei gedurende 4 weken op 3 tot 6 eieren. De jongen verlaten na 30 dagen het nest en kunnen dan nog niet vliegen (pas 1,5 à 2 weken later).

KERKUIL:

Holenbroeder en nachtdier, zoekt duisternis op om te broeden. Waren vroeger vooral te vinden in kerktorens en oude schuren. Om hygiënische redenen en om duiven buiten te houden zijn de invliegopeningen vaak afgesloten met kippengaas zodat ze nu hun toevlucht nemen tot nestkasten (bestaande uit 2 kamers: invlieggkamer en broedkamer). Zij maken zelf geen nest, een laagje turf of fijne boomschors en wat braakballen op de bodem van de bak is ideaal. Zelfs in rijwoningen kun je ze naar de zolderkamer lokken. Ze eten vooral muizen, dus weilanden in de buurt zijn een pluspunt. Zij legt 4 tot 7 eieren en broedt 30 dagen. De jongen vliegen uit na 2 maanden.

De jonge kerkuilen zijn geringd (Foto: Michel Geys)